

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Весела Петрова Чергова – Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по класически и нови филологии, Катедра „Испанистика и португалистика“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

професионално направление: 2.1. Филология

докторска програма: Романски езици (Съвременен испански език)

Автор: ДЖЕСИКА СИАБОТАРУ ДЕ МАНЕВ

Тема: *ЕВРЕЙСКО-ИСПАНСКИ НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ И ТЕХНИТЕ СЪОТВЕТСТВИЯ В БЪЛГАРСКАТА ТРАДИЦИЯ (Paremias judeoespañolas y sus equivalencias en la tradición búlgara)*

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Иван Вълчев Кънчев – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-1579 от 25.04.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури и ми е възложено да изготвя **становище** за процедурата по външна защита на дисертационен труд на тема *ЕВРЕЙСКО-ИСПАНСКИ НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ И ТЕХНИТЕ СЪОТВЕТСТВИЯ В БЪЛГАРСКАТА ТРАДИЦИЯ (Paremias judeoespañolas y sus equivalencias en la tradición búlgara)*, представен на испански език, за придобиване на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Романски езици (Съвременен испански език).

Автор на дисертационния труд е ДЖЕСИКА СИАБОТАРУ ДЕ МАНЕВ – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Романистика и германистика“ с научен ръководител проф. д.ф.н. Иван Вълчев Кънчев от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Комплектът материали, които получих по електронен път, включва следните документи:

- Протокол № 94 от 22.03.2017 г. от катедрен съвет, свързан с предварително обсъждане на дисертационния труд, с решение за завършен, задълбочен и актуален характер на изследването и докладване на готовност за насочване към защита пред

научно жури, с одобрено предложение за състав на научното жури, с насрочена дата за външна защита 07.06.2017 г.;

- Заповед № Р33-1579 от 25.04.2017 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ за състав на научното жури по процедура за защита на дисертационния труд;
- Дисертационен труд – 1 електронно копие;
- Автореферат, който съдържа приносите на дисертацията и списък на научните публикации по темата на дисертацията – 1 електронно копие;
- Автобиография – 1 електронно копие;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи, подписана от дисертантката – 1 електронно копие,
- Справка-образец за изготвяне на становище съгласно специфичните изисквания на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

2. Актуалност на тематиката

Относно преценката за актуалност на изследванията на еврейско-испанските паремии в България напълно се доверявам на докторантката и на нейния научен ръководител. Същевременно съпоставителните изследвания, и то на пресечната точка на три езикови общности, несъмнено имат приносен характер, а съвременната лексикологическа наука все още е длъжна на паремиологичните структури в теоретично, в методологическо, а и в емпирично и описателно отношение, така че изследваната от докторантката тема със сигурност е актуална.

3. Познаване на проблема

Работата показва относително добро и основополагащо познаване на материята по фразеология и паремиология, на библиографските източници по темата (общо 61 заглавия и 22 специализирани речника, институционални и други електронни източника) и на емпиричния корпус от паремии в трите езика.

Най-убедителни са източниците, данните и тълкуванията на еврейско-испанските паремиологични структури, за които са посочени институционални източници и конкретни информатори в лични интервюта, което бих определила като ценен елемент в изследването, заслужаващ по-специално внимание и анализ. Посочени са източниците на испанските паремии, макар че заглавието на труда не указва изрично включването им в обхвата на изследването. В библиографията липсва речник или друг източник на актуалните български паремии, застъпени във втора глава и в Приложение № 3, като само един от цитираните научни трудове е свързан с българския език и/или с българските фразеологични и паремиологични структури. В някои случаи съответствията наподобяват не особено

сполучливи преводи от чужд език (*По-добре сама, отколкото зле придружена*, с. 73, 195), а не на български еквиваленти на поговорки и пословици. Част от примерите (*сродни души*, с. 195) не представляват нито поговорки, нито пословици (включително съобразно концепцията, застъпена от авторката, *вж.* с. 13, 15 и др.), други са цитирани с грешки (*Станалото – станалото*, с. 104, 195; *Къщата работа никога не свършва*, с. 143), които ги обезсмислят.

Библиографското цитиране в текста и в литературата задава някои смущаващи несъответствия, които поставят под съмнение съвестната работа с научната литература по темата: например някои автори в текста и в библиографията са цитирани по различен начин (*вж.* с. 13, 30 – (Crida y Sevilla 2013), съответно на с. 171 – Sevilla Muñoz y Crida Álvarez и т.н.), а други (*вж.* с. 21, 34, 147 и др.) цитирани в текста автори като Zamora Muños (1998), Biorci (2002), Kleiber (1989), Mendívil Giró (1999), Levin (1984), (Saporta y Berja 1978), (Molho 1945), (Junceda 2006), (Tarnovska 2003), Litovkina (1996) изобщо не фигурират в библиографията.

4. Методика на изследването

Трудът съвсем преднамерено застъпва описателния подход за съпоставително представяне на емпиричен материал, ексцерпиран от първични и вторични източници, с цел съдържанието и употребата му да се обвържат с обичаите и културата на езиковата общност. Паремите са групирани на тематичен принцип в 13 категории (с.7–8) и така са разработени във втора глава на изследването, като докторантката е предпочела да опише съдържанието и употребата им, за да установи или затвърди определени социокултурни характеристики, без да задава теоретико-методологическа рамка на етнолингвистичните или социолингвистичните подходи за анализ на езиковите структури. Често в изложението си докторантката прибегва до преводни съответствия на паремите, а във въведението на труда не са засегнати методологическите постановки от теория на превода.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Изследването на Джесика де Манев в общ обем от 216 страници се състои от увод (с.6–12), две глави (първата обхваща текста на с. 13–35, а втората – с. 36–156), заключения (с. 157–165), библиография (с. 166–174) и шест приложения (с. 175–216), съдържащи паремите на трите езика, междуезиковите им съответствия и източниците на паремите в еврейско-испанския език.

В увода дисертацията извежда като свой изследователски проблем въпросът дали е възможно да се установят сведения за историята, бита, обичаите, традициите и културата на един народ чрез неговата паремиологична съкровищница. Изследването се опира на съпоставително описание на паремиологични структури в три езика: еврейско-испански (judeoespañol), испански и български език. Целите на изследването са формулирани на с. 10 и са разделени на обща цел и специфични цели. Общата цел съвпада с изследователския

проблем на труда: да се опознаят аспекти от историята, обичаите и културата на сефарадския народ чрез неговите паремиологични умотворения. Специфичните цели на изследването са формулирани както следва: подбор на образци от еврейско-испански паремии; разпознаване на ситуации и контекст, в които се употребяват; съпоставка на еврейско-испанските паремии с актуалните им еквиваленти в испанския и в българския език; да се открият приликите и отликите в употребата на поговорките в трите подбрани езика. По този начин докторантката изброява по същество конкретните задачи, които следва да изпълни, за да постигне целта на изследването си.

Първа глава е посветена на теоретико-методологическата постановка и концептуалната рамка на труда, в които се разполага понятието за паремия. Разграничени са предметът от науката за неговото изучаване (*paremia* у *paremiología*), търси се мястото на паремииите във фразеологията, уточняват се критериите за разграничаване и видовете фразеологични конструкции (*colocaciones, locuciones* у *enunciados fraseológicos*). Заявява се, но не се отстоява последователно (вж. с. 16) твърдението, че паремииите са речеви, а не езикови, явления и текстови еквиваленти. На две съседни страници (вж. с. 17–18) се среща един и същ цитат (с лека вариация) на дефиниция на Корпас Пастор, което ми се струва необосновано. Според мен, както посочих по-горе, не са засегнати теоретични постановки от етнолингвистиката и теорията на превода, които всъщност би трябвало да се приложат в същинската изследователска част на работата, застъпена във втората глава.

Втора глава въвежда кратък обзор на еврейската диаспора в Източна Европа и в пределите на Отоманската империя (с. 36–43). Авторката обособява говорите в общия диалектен комплекс, в който се вписва еврейско-испанският език и приема да използва термините *ladino, judeoespañol* и *judezmo* като синоними в изследването си (с. 44–48), след което се посвещава на задачата да опише в съпоставителен план съдържанието и употребата на 182 паремии от еврейско-испанския език, техни варианти и съответствия в испанския и българския език съобразно тринадесетте тематични категории, обособени във въведението. Склонна съм да приема твърдението, че общият брой на разгледаните паремиологични структури в трите езика са доближава и дори надхвърля 1000 паремии. По същество тази глава представлява реализация на целта и задачите на работата и съставлява личния принос на дисертантката към изследваната тема. Някои от паремииите в тематична област *религия*, а и в някои други области, нямат български еквиваленти, или поне такива не са посочени, и тази особеност не е коментирана, нито е предложено обяснение. Може обаче да се приеме, че съдържанието на втора глава изпълнява поставените пред изследването задачи.

Заклучението повтаря в сбит вид теоретичните постановки от първа глава, след което бегло и наивистично засяга конкретните наблюдения от тематичното обособяване на групите паремии в трите езика. Заклученията за социокултурните сведения, почерпени чрез паремииите, са поднесени в научнопопулярен стил. Помоему най-творческият и приносен

елемент на работата е събирането на паремии от носители на еврейско-испанския език в България и Колумбия, ала докторантката решава да не го развие и задълбочи (вж. с. 163).

Стил на изложението: Работата е изготвена на добър испански език, който съблюдава стила на научните съчинения и същевременно е достъпен и четивен. При все това се срещат немалко аргументации, почерпени от житейския опит (като коментара на с. 8, че паремиите за старост, смърт и траур напомняли, че никой не е безсмъртен, че всичко има край), които не са научни наблюдения.

Предвид гореизложеното смятам, че дисертационният труд представлява завършено и актуално изследване, което постига заявените цели, а недостатъците му се състоят основно в липсата на теоретико-методологическа обосновка от позиция на етнолингвистиката и на теорията на превода, както и на неточностите в библиографското цитиране и липсата на ясно указани източници на българските паремии.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Дисертантката е посочила пет свои публикации по темата на дисертационния труд, които са поместени в периодични научни издания като *Паисиеви четения*, кн. 50, 51, 52 и 53, както и в списание *Балканско езикознание*, 2015 г. Това дава основание да се приеме, че части от труда ѝ са станали достояние на по-широка специализирана аудитория.

Съгласна съм с приноса, който дисертантката изтъква в заключението на автореферата си. Съгласна съм, че изследването изпълнява и най-съществената си, макар и не отявлено формулирана цел, да събере, съхрани и класифицира тематично репертоар от паремии в еврейско-испанския език.

7. Автореферат

Авторефератът се състои от 62 страници, като съдържанието и структурата му отразяват вярно изложението и резултатите на дисертационния труд. И в него се среща непоследователно и непрофесионално отношение към цитирането на автори в текста и в библиографията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Изследването събира и описва, а по този начин и съхранява, внушително количество паремии в еврейско-испанския език. От този корпус може да се възползват бъдещи изследвания в областта на етнолингвистиката и социоллингвистиката, на фразеологията и паремиологията, на функционално-семантичните и синтагматичните особености на паремиите и на теорията и практиката на превода на паремии.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката ДЖЕСИКА СИАБОТАРУ ДЕ МАНЕВ **притежава** теоретични знания и професионални умения по научна специалност 2.1. Филология, докторска програма Романски езици (Съвременен испански език) като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на ДЖЕСИКА СИАБОТАРУ ДЕ МАНЕВ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма Романски езици (Съвременен испански език).

15.05. 2017 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Весела Чергова